

PHÁP LUẬT VIỆT NAM VỀ XỬ LÝ HÀNH VI TẠO, LAN TRUYỀN TIN GIẢ TRÊN KHÔNG GIAN MẠNG VÀ KIẾN NGHỊ HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT

DƯƠNG THỊ XUÂN QUỲ
Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên

Nhận bài ngày 05/11/2025. Sửa chữa xong 30/12/2025. Duyệt đăng 07/01/2026.

Abstract

The creation and dissemination of fake news in cyberspace have increasingly proliferated and generated serious consequences for social life. This article evaluates the current legal framework of Vietnam governing the handling of acts involving the creation and dissemination of fake news. Based on this assessment, it proposes recommendations aimed at strengthening deterrence, enhancing transparency, and ensuring the suitability of legal regulations to the specific characteristics of the online environment. The ultimate objective is to contribute to the establishment of a safe, healthy, and responsible information environment in the context of digital societal development.

Keywords: Cyberspace, dissemination of fake news, fake news, online misinformation, Vietnamese law.

1. Đặt vấn đề

Sự tiến bộ của khoa học – công nghệ đã làm cho việc truyền tải và tiếp cận thông tin trở nên nhanh chóng, thuận tiện hơn rất nhiều so với các phương thức truyền thống như báo in, phát thanh hay truyền hình. Tuy nhiên, đi kèm với sự thuận tiện ấy là những thách thức lớn trong việc kiểm soát nguồn gốc, độ tin cậy và tính xác thực của thông tin. Những nội dung chưa được kiểm chứng, không rõ xuất xứ, thậm chí sai sự thật, xuất hiện và lan truyền tràn lan trên không gian mạng, tạo nên hiện tượng “tin giả”. Tin giả đang nổi lên như một thách thức nghiêm trọng của thời đại số, đặc biệt trong bối cảnh mạng xã hội đã trở thành nguồn tiếp nhận thông tin chủ yếu của hàng tỷ người trên toàn cầu. Trong năm 2024 và 6 tháng đầu năm 2025, Trung tâm xử lý tin giả Việt Nam đã tiếp nhận tổng số 2187 phản ánh, trong đó: 1103 tin phản ánh về tin xấu độc; 181 tin báo tin sai: phản ánh không đúng về các cơ quan báo chí chính thống như phản ánh báo nhân dân, báo pháp luật, báo chính phủ, tin không đúng nội dung phản ánh, không đúng thẩm quyền xử lý ...; 546 tin báo về lừa đảo tài chính qua mạng; 219 tin báo giả mạo cá nhân, tổ chức phát tán tin giả [9]. Cổng tingia.gov.vn đã thực hiện công bố kịp thời nhiều tin giả, tin sai sự thật, kịp thời ngăn chặn phát tán của tin giả, tin sai sự thật. Thực hiện hơn 50 bài viết cảnh báo về các nội dung lừa đảo, sai sự thật có ảnh hưởng lớn, ngăn chặn hơn 2200 website đăng tin giả, lừa đảo, cờ bạc, cá độ, quảng cáo khiêu dâm [9]. Bên cạnh những kết quả tích cực trong công tác phát hiện, xử lý tin giả, thực tiễn cũng cho thấy việc phòng, chống tin giả trên không gian mạng vẫn còn nhiều khó khăn. Nguyên nhân xuất phát từ tốc độ lan truyền thông tin quá nhanh, tính ẩn danh của người sử dụng, cũng như sự tinh vi ngày càng cao của các thủ đoạn tạo lập, cắt ghép, xuyên tạc thông tin bằng công nghệ số và trí tuệ nhân tạo. Không ít người dùng vì thiếu kỹ năng nhận diện, kiểm chứng thông tin đã vô tình trở thành “mắt xích” trung gian tiếp tay cho tin giả lan rộng, gây hoang mang dư luận, ảnh hưởng tiêu cực đến trật tự xã hội, uy tín của cơ quan, tổ chức và quyền, lợi ích hợp pháp của cá nhân. Trong bối cảnh đó, việc đấu tranh phòng, chống tin giả đòi hỏi phải có sự vào cuộc

Email: quydtx@tmsu.edu.vn.

đồng bộ của Nhà nước, các cơ quan chức năng, doanh nghiệp cung cấp nền tảng số và toàn thể người dân. Mà yêu cầu đặt ra trước hết là cần phải hoàn thiện các quy định pháp luật về xử lý hành vi tạo và lan truyền tin giả trên không gian mạng.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm liên quan

Ở Việt Nam, khái niệm “tin giả” được ghi nhận tại khoản 18 Điều 3 Nghị định của Chính phủ số 147/2024/NĐ-CP về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng, “tin giả là những thông tin sai lệch một phần hoặc toàn bộ so với sự thật, do một hoặc nhiều chủ thể tạo ra nhằm phục vụ mục đích, ý đồ riêng”. Từ định nghĩa này có thể hiểu, tin giả không nhất thiết là thông tin hoàn toàn bịa đặt mà có thể chỉ sai lệch một phần sự thật thông qua các hành vi xuyên tạc, bóp méo, cắt xén hoặc thêm thắt làm sai bản chất sự việc. Tin giả có thể do cá nhân hoặc tổ chức tạo ra, không phụ thuộc vào tư cách pháp lý hay vị thế xã hội của chủ thể cung cấp thông tin. Điểm cốt lõi của tin giả là yếu tố chủ đích, nhằm phục vụ những mục tiêu nhất định như trục lợi, gây hoang mang dư luận, định hướng hoặc thao túng nhận thức xã hội... Khi được lan truyền trên môi trường mạng, tin giả có khả năng gây ra những tác động tiêu cực nghiêm trọng, xâm hại đến trật tự xã hội cũng như quyền và lợi ích hợp pháp của Nhà nước, tổ chức và cá nhân.

Khoản 5 Điều 2 Luật An ninh mạng năm 2025 (có hiệu lực ngày 01/7/2026) định nghĩa “không gian mạng là môi trường được hình thành bởi hệ thống mạng lưới kết nối của cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin, bao gồm mạng viễn thông, Internet, mạng máy tính, hệ thống thông tin, hệ thống xử lý và điều khiển thông tin, cơ sở dữ liệu; là nơi con người thực hiện các hành vi xã hội không bị giới hạn bởi không gian và thời gian”. Theo đó, không gian mạng vừa mang bản chất công nghệ – kỹ thuật, phụ thuộc vào trình độ phát triển, khả năng kết nối và mức độ an toàn của hạ tầng công nghệ thông tin; vừa là một không gian xã hội đặc thù, nơi con người tiến hành đa dạng các hoạt động như giao tiếp, học tập, kinh doanh, giải trí và bày tỏ quan điểm cá nhân. Tính liên thông cao, phạm vi toàn cầu và khả năng lan truyền tức thời của thông tin trên không gian mạng đã làm gia tăng đáng kể mức độ và tốc độ tác động của các hành vi xã hội, qua đó đặt ra những yêu cầu đặc biệt đối với công tác quản lý nhà nước và điều chỉnh bằng pháp luật.

Tại Cẩm nang phòng, chống tin giả, tin sai sự thật trên không gian mạng của Bộ Thông tin và Truyền thông đã đưa ra khái niệm “tin giả trên không gian mạng là những thông tin sai sự thật được cố ý đăng tải, lan truyền nhằm mục đích không chính đáng, gây hiểu lầm cho người đọc, người xem; hoặc những thông tin chỉ chứa một phần sự thật nhưng không được kiểm chứng, bị phóng đại, suy diễn làm thay đổi bản chất sự việc, thường tồn tại dưới dạng tin tức và lan truyền chủ yếu trên các nền tảng mạng xã hội” [1, tr. 27].

Từ việc phân tích và tổng hợp các khái niệm trên, tác giả đưa cách hiểu về tin giả trên không gian mạng là những thông tin sai lệch một phần hoặc toàn bộ so với sự thật khách quan, do một hoặc nhiều chủ thể cố ý tạo ra, đăng tải hoặc lan truyền thông qua các hệ thống mạng viễn thông, Internet, mạng máy tính và các nền tảng số nhằm phục vụ những mục đích, ý đồ riêng. So với các hình thức thông tin sai lệch truyền thống, tin giả trên không gian mạng có khả năng lan truyền nhanh chóng, vượt qua ranh giới không gian và thời gian, gây tác động sâu rộng đến nhận thức xã hội, trật tự an toàn xã hội cũng như quyền và lợi ích hợp pháp của Nhà nước, tổ chức và cá nhân. Do đó, tin giả trên không gian mạng không chỉ là vấn đề thông tin đơn thuần mà còn là một hiện tượng xã hội – pháp lý phức tạp, đặt ra yêu cầu cấp thiết đối với việc quản lý, kiểm soát và hoàn thiện cơ chế điều chỉnh pháp luật trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay.

2.2. Đánh giá thực trạng pháp luật về xử lý hành vi tạo và lan truyền tin giả trên không gian mạng

Theo báo cáo Digital 2025 Vietnam do We Are Social và Meltwater công bố, đến đầu năm 2025, Việt Nam có khoảng 79,8 triệu người sử dụng Internet, đạt tỷ lệ thâm nhập 78,8% dân số; số người dùng Internet tăng thêm 223000 người chỉ trong một năm [8]. Đáng chú ý, Việt Nam có tới 76,2 triệu tài

khảo mạng xã hội, tương đương 75,2% dân số. Trung bình, mỗi người dùng Việt Nam dành khoảng 6 giờ 5 phút/ngày cho các hoạt động trực tuyến, trong đó hơn 2 giờ dành riêng cho mạng xã hội, với Facebook, Zalo và TikTok là những nền tảng phổ biến nhất [8]. Thời gian sử dụng lớn đã vô tình tạo điều kiện thuận lợi cho tin giả lan truyền nhanh chóng và rộng rãi.

Năm 2018, Hội Nhà báo Việt Nam đã ban hành Quy tắc sử dụng mạng xã hội của người làm báo Việt Nam, trong đó quy định rõ 04 việc nhà báo cần làm và 08 việc không được làm khi tham gia mạng xã hội. Văn bản này nhằm nâng cao trách nhiệm nghề nghiệp, đạo đức báo chí, hạn chế tình trạng nhà báo chia sẻ hoặc bình luận thông tin chưa được kiểm chứng, góp phần ngăn ngừa tin giả từ sớm.

Ngày 17/6/2021, Bộ Thông tin - Truyền thông ban hành Bộ Quy tắc ứng xử trên mạng xã hội nhằm định hướng chuẩn mực hành vi của các chủ thể tham gia không gian mạng. Bộ Quy tắc yêu cầu các chủ thể phải tuân thủ pháp luật, tôn trọng đạo đức xã hội và thuần phong mỹ tục khi. Đồng thời, khuyến khích chia sẻ thông tin chính xác, có kiểm chứng và ngăn ngừa việc lan truyền tin sai sự thật, xâm phạm quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân.

Ngày 13/12/2021, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch ban hành Quy tắc ứng xử của người hoạt động trong lĩnh vực nghệ thuật, trong đó Điều 8 quy định cụ thể về ứng xử trên báo chí, truyền thông và không gian mạng, yêu cầu nghệ sĩ, người nổi tiếng không đăng tải, chia sẻ thông tin sai sự thật, gây ảnh hưởng tiêu cực đến xã hội.

Hiện tại, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch đang soạn thảo Bộ quy tắc ứng xử văn hóa trên không gian mạng (dự kiến ban hành và phổ biến đầu năm 2026). Bộ quy tắc được kỳ vọng sẽ góp phần định hướng trách nhiệm đạo đức và xã hội của các chủ thể tham gia không gian mạng trong việc tiếp nhận, kiểm chứng và chia sẻ thông tin [11]. Như vậy có thể xem, Bộ Quy tắc ứng xử trên mạng xã hội (sắp ban hành) là công cụ mang tính “mềm”, hỗ trợ và bổ sung cho các biện pháp quản lý nhà nước bằng pháp luật. Sự kết hợp giữa cơ chế tự điều chỉnh thông qua chuẩn mực ứng xử và cơ chế cưỡng chế bằng pháp luật góp phần nâng cao hiệu quả phòng, chống tin giả, bảo đảm trật tự, an toàn thông tin trên không gian mạng tại Việt Nam.

Ở cấp độ luật, ngày 12/6/2018, Quốc hội thông qua Luật An ninh mạng năm 2018, tạo nền tảng pháp lý quan trọng trong quản lý thông tin trên không gian mạng. Luật quy định rõ các hành vi bị nghiêm cấm, trong đó tại điểm c, d khoản 1 Điều 8 cấm hành vi sử dụng không gian mạng để:

“c) Xuyên tạc lịch sử, phủ nhận thành tựu cách mạng, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân tộc, xúc phạm tôn giáo, phân biệt đối xử về giới, phân biệt chủng tộc;

d) Thông tin sai sự thật gây hoang mang trong Nhân dân, gây thiệt hại cho hoạt động kinh tế - xã hội, gây khó khăn cho hoạt động của cơ quan nhà nước hoặc người thi hành công vụ, xâm phạm quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân khác;”

Ngày 10/12/2025, Quốc hội thông qua Luật An ninh mạng năm 2025 (có hiệu lực từ 01/7/2026), cho thấy quyết tâm tăng cường bảo đảm an ninh, an toàn thông tin trong bối cảnh mới. Tại khoản 1 Điều 7 Luật An ninh mạng năm 2025 đã liệt kê 4 nhóm hành vi bị cấm khi đăng tải, phát tán thông tin có nội dung sau trên không gian mạng:

a) Tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam bao gồm: tuyên truyền xuyên tạc, phỉ báng chính quyền nhân dân; chiến tranh tâm lý, kích động chiến tranh xâm lược, chia rẽ, gây thù hận giữa các dân tộc, tôn giáo và nhân dân các nước; xúc phạm dân tộc, quốc kỳ, quốc huy, quốc ca, vĩ nhân, lãnh tụ, danh nhân, anh hùng dân tộc;

b) Xuyên tạc lịch sử, phủ nhận thành tựu cách mạng, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân tộc, xúc phạm tôn giáo, phân biệt đối xử về giới, phân biệt chủng tộc;

c) Bịa đặt, vu khống, thông tin sai sự thật, xâm phạm nhân phẩm, danh dự, uy tín của người khác hoặc gây thiệt hại đến quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân khác;

d) Sai sự thật gây hoang mang trong Nhân dân, gây thiệt hại cho hoạt động kinh tế - xã hội, gây khó

khả năng hoạt động bình thường của cơ quan nhà nước hoặc người thi hành công vụ, xâm phạm quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức, cá nhân khác; thông tin bịa đặt, sai sự thật về sản phẩm, hàng hóa, tiền, trái phiếu, tín phiếu, công trái, séc và các loại giấy tờ có giá khác; thông tin bịa đặt, sai sự thật trong lĩnh vực tài chính, ngân hàng, thương mại điện tử, kinh doanh theo phương thức đa cấp, chứng khoán.”

Hiện nay, chế tài xử lý hành vi tạo và lan truyền tin giả tại Việt Nam được áp dụng dưới ba nhóm chính: chế tài hành chính, chế tài hình sự và chế tài dân sự.

Về chế tài hành chính, Nghị định số 15/2020/NĐ-CP xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực bưu chính, viễn thông, tần số vô tuyến điện, công nghệ thông tin và giao dịch điện tử (được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 14/2022/NĐ-CP) quy định khá chi tiết các mức xử phạt:

- Hành vi đưa thông tin sai sự thật, xuyên tạc, vu khống, xúc phạm uy tín của tổ chức, danh dự và nhân phẩm của cá nhân của các Trang tin điện tử vi phạm sẽ bị phạt tiền từ 20 triệu đến 30 triệu đồng. Đồng thời có thể bị áp dụng hình thức xử phạt bổ sung và biện pháp khắc phục hậu quả (Điểm a, Khoản 3 và Khoản 4, 5 Điều 99).

- Hành vi chủ động lưu trữ, truyền đưa thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật, vu khống, xuyên tạc, xúc phạm uy tín của tổ chức và danh dự, nhân phẩm của cá nhân; chủ động lưu trữ, truyền đưa thông tin bịa đặt, gây hoang mang trong nhân dân sẽ phạt tiền từ 50 triệu đến 70 triệu đồng của tổ chức, doanh nghiệp thiết lập mạng xã hội; đồng thời có thể bị áp dụng hình thức xử phạt bổ sung và biện pháp khắc phục hậu quả (Điểm a, Khoản 3 và Khoản 4, 5 Điều 100).

- Hành vi lợi dụng mạng xã hội để thực hiện hành vi cung cấp, chia sẻ thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật, xuyên tạc, vu khống, xúc phạm uy tín của cơ quan, tổ chức, danh dự, nhân phẩm của cá nhân, cung cấp, chia sẻ thông tin bịa đặt, gây hoang mang trong nhân dân sẽ bị phạt tiền từ 10 triệu đến 20 triệu đồng; đồng thời có thể bị áp dụng biện pháp khắc phục hậu quả (Điểm a, Khoản 1 và Khoản 3 Điều 101).

- Hành vi giả mạo tổ chức, cá nhân và phát tán thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật xâm hại đến quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân sẽ phạt tiền từ 10 triệu đến 20 triệu đồng (Điểm n, Khoản 3, Điều 102).

Về chế tài hình sự, trong trường hợp hành vi tung tin giả đủ yếu tố cấu thành tội phạm, người vi phạm có thể bị truy cứu trách nhiệm hình sự theo Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung).

- Hành vi sử dụng mạng máy tính hoặc mạng viễn thông, phương tiện điện tử bịa đặt hoặc loan truyền những điều biết rõ là sai sự thật nhằm xúc phạm nghiêm trọng nhân phẩm, danh dự hoặc gây thiệt hại đến quyền, lợi ích hợp pháp của người khác có thể bị truy cứu trách nhiệm hình sự về “Tội vu khống” theo khoản 2 Điều 156 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung).

- Hành vi đưa lên mạng máy tính, mạng viễn thông những thông tin trái với quy định của pháp luật để thu lợi bất chính từ 50 triệu hoặc gây thiệt hại từ 100 triệu hoặc gây ra các hậu quả nghiêm trọng tới xã hội hoặc cơ quan, tổ chức, cá nhân có thể bị xử lý về “Tội đưa hoặc sử dụng trái phép thông tin mạng máy tính, mạng viễn thông” tại Điều 288 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung).

- Hành vi làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm có nội dung xuyên tạc, phỉ báng chính quyền nhân dân hoặc nội dung bịa đặt, gây hoang mang trong nhân dân với mục đích nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam có thể bị xử lý về tội “Làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” theo Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung).

- Hành vi lợi dụng quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, thì có thể bị truy cứu tại Điều 331 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung) về tội “Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, công dân”.

Ngoài ra, người bị xâm hại bởi tin giả còn có quyền yêu cầu bồi thường dân sự, yêu cầu xin lỗi, cải chính

công khai theo quy định của pháp luật dân sự, nhằm khôi phục danh dự, uy tín và quyền lợi hợp pháp.

Thực tiễn cho thấy, các quy định pháp luật hiện hành đã và đang được áp dụng rất kịp thời, đặc biệt trong bối cảnh các sự kiện chính trị – xã hội quan trọng. Như vụ việc xuyên tạc liên quan đến cựu chiến binh 90 tuổi trong dịp kỷ niệm 80 năm Cách mạng Tháng Tám và Quốc khánh 2-9 (A80). Trên không gian mạng đã lan truyền một đoạn video kèm nội dung sai sự thật, cho rằng lực lượng chức năng “ngăn cản cựu chiến binh không cho vào xem diều bình vì không mua chỗ”, qua đó kích động dư luận, làm tổn hại uy tín của lực lượng làm nhiệm vụ và ảnh hưởng tiêu cực đến hình ảnh công tác tổ chức sự kiện trọng đại của Nhà nước. Người đăng tải video sau đó đã thừa nhận hành vi suy diễn, đăng tải thông tin sai sự thật, tự nguyện gỡ bỏ nội dung và xin lỗi công khai [5]. Một ví dụ khác là trường hợp của TikToker Phạm Thoại (Phạm Văn Thoại) bị xử phạt vi phạm hành chính với số tiền 7,5 triệu đồng (theo Điểm a, Khoản 1, Điều 101 Nghị định 15/2020/NĐ-CP) về hành vi cung cấp, chia sẻ thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật, xuyên tạc, vu khống và xúc phạm uy tín của cơ quan, tổ chức cũng như danh dự, nhân phẩm của cá nhân. Nội dung sai sự thật được Phạm Thoại đăng tải trên mạng xã hội là việc tự nhận bản thân giữ vai trò “Đại sứ Chương trình Top nông sản – Nông sản về phố VIETNAM OCOPEX 2025”, trong khi Bộ Công Thương và các cơ quan liên quan khẳng định không bổ nhiệm hay ủy quyền ai cho vị trí này [3]. Gần đây, Tập đoàn Vingroup trở thành tâm điểm khi đối diện với những thông tin xuyên tạc, sai sự thật nhắm vào tập đoàn và lãnh đạo. Để bảo vệ quyền lợi hợp pháp, đầu tháng 9/2025, Vingroup đã lập vi bằng, gửi văn bản đến các cơ quan chức năng, cơ quan ngoại giao và khởi kiện 68 tổ chức, cá nhân trong và ngoài nước. Chưa đầy 24 giờ kể từ khi tập đoàn công bố khởi kiện 68 tổ chức, cá nhân đưa thông tin sai sự thật về tập đoàn trên Internet, hơn 50 kênh/trang mạng xã hội đã chủ động gỡ hoặc ẩn các clip và nội dung bịa đặt, xuyên tạc như Câu Chuyện Hàng Giả, Linh làm Báo News, Loa Phường Podcast Official, Tin Mới, 8win.tin.tuc.tong.hop... Bên cạnh đó, một số cá nhân đã chủ động đăng tải nội dung xin lỗi và đính chính công khai trên kênh/trang của cá nhân. Một số khác gửi thư xin lỗi đến Vingroup cùng các cơ quan chức năng, cam kết chấm dứt hành vi và không tái phạm [10]. Không chỉ doanh nghiệp, các ngành dịch vụ công thiết yếu cũng thường xuyên là nạn nhân của tin giả, trong đó phải kể đến ngành điện. Cứ đến cao điểm nắng nóng, mạng xã hội lại xuất hiện các thông tin sai sự thật, gây bức xúc dư luận. Tổng công ty Điện lực miền Bắc cho biết, chỉ trong 7 ngày đầu tháng 9/2025 đã ghi nhận 500 phản ánh, trong đó 71 trường hợp được xác minh là sai sự thật. Ông Phan Tử Lượng - Phó Tổng Giám đốc Tổng Công ty Điện lực miền Bắc khẳng định: “100% công tơ hiện nay đã được đo đếm tự động, con người không thể can thiệp, vì vậy những thông tin về gian lận đều không có cơ sở” [6].

Sáng ngày 31/12/2025, Tòa án Nhân dân Thành phố Hà Nội mở phiên tòa sơ thẩm xét xử vắng mặt bị cáo Nguyễn Văn Đài về tội “Làm, tàng trữ, phát tán, tuyên truyền thông tin, tài liệu nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” theo khoản 2 Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung). Theo cáo trạng, từ ngày 21/7/2025 - 7/11/2025, Nguyễn Văn Đài đã sử dụng 9 tài khoản, kênh để làm, đăng tải, phát tán lên mạng xã hội nhiều bài viết, video clip có nội dung xuyên tạc, phỉ báng chính quyền nhân dân; bịa đặt, gây hoang mang trong nhân dân nhằm chống Nhà nước. Trong số các bài viết, video clip do Đài đăng tải có 11 video và 1 bài viết đã được kết luận có nội dung xuyên tạc, phỉ báng chính quyền, bịa đặt, gây hoang mang trong nhân dân. Bị cáo đã bị tuyên hình phạt chính 17 năm tù kèm theo hình phạt bổ sung quản chế với thời hạn 5 năm [1].

Có thể thấy, Việt Nam có hệ thống pháp luật tương đối toàn diện để xử lý về hành vi tạo và lan truyền tin giả trên không gian mạng. Tuy nhiên qua nghiên cứu vẫn còn bộc lộ một số hạn chế như sau:

Thứ nhất, về chế tài hành chính, mức phạt tiền đối với hành vi vi phạm của các tổ chức, doanh nghiệp thiết lập và cung cấp dịch vụ mạng xã hội dao động từ 50.000.000 đồng đến 70.000.000 đồng. Mức xử phạt này còn thấp so với lợi ích kinh tế mà các chủ thể này có thể thu được từ việc gia tăng lượt truy cập, tương tác thông qua việc đăng tải hoặc để lan truyền thông tin giả, chưa bảo đảm đầy đủ tính răn đe và phòng ngừa chung. Tương tự, mức phạt tiền với hành vi lợi dụng mạng xã hội để cung cấp, chia sẻ thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật, xuyên tạc, vu khống hoặc xâm phạm uy tín của cơ quan, tổ chức, danh dự, nhân phẩm của cá nhân từ 10.000.000 đồng đến 20.000.000 đồng cũng chưa phản

ánh đúng tính chất, mức độ nguy hiểm của hành vi vi phạm trong môi trường mạng.

Thứ hai, từ góc độ pháp luật hình sự, Bộ luật Hình sự hiện hành chưa có quy định độc lập về tội phát tán tin giả, tin sai sự thật trên không gian mạng. Thực tiễn áp dụng pháp luật cho thấy, hành vi này mới chỉ được điều chỉnh gián tiếp thông qua một số điều luật khác nhau, chưa có quy phạm hình sự riêng phản ánh đầy đủ tính chất đặc thù và mức độ nguy hiểm cao của việc phát tán tin giả trong môi trường Internet và mạng xã hội, nơi thông tin có khả năng lan truyền nhanh chóng, vượt qua mọi ranh giới không gian và thời gian, gây hậu quả nghiêm trọng cho xã hội.

Bên cạnh đó, một số quy định của Bộ luật Hình sự hiện hành vẫn còn mang tính khái quát, thiếu tính minh bạch dẫn đến cách hiểu và áp dụng chưa thống nhất trong thực tiễn. Điển hình là quy định về hành vi “đưa lên mạng máy tính, mạng viễn thông những thông tin trái với quy định của pháp luật” tại Điều 288 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung), trong đó chưa làm rõ nội hàm của khái niệm “thông tin trái với quy định của pháp luật”.

Thứ ba, theo quy định của Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung) thì trong các tội danh có tính chất xử lý tin giả trên không gian mạng được quy định tại các Điều 117, 156, 288 và 331 thì không có tội nào mà pháp luật quy định có chủ thể tội phạm là pháp nhân thương mại. Mà theo Nghị định số 15/2020/NĐ-CP thì có hai diện đối tượng bị xử lý đối với các hành vi liên quan tới tin giả tại các Điều 99, 100, 101, 102 là cá nhân và tổ chức. Đây là một bất cập về tính thống nhất về mức độ nguy hiểm của hành vi, khi mà rõ ràng tổ chức cũng có thể thực hiện hành vi “làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” tại Điều 117 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung).

2.3. Kiến nghị hoàn thiện pháp luật về xử lý hành vi tạo và lan truyền tin giả trên không gian mạng

Trên cơ sở những phân tích ở phía trên, tác giả đề xuất một số kiến nghị hoàn thiện pháp luật về xử lý hành vi tạo và lan truyền tin giả trên không gian mạng như sau:

2.3.1. Hoàn thiện chế tài hành chính theo hướng nâng cao tính răn đe và tăng cường trách nhiệm của các nền tảng mạng xã hội. Trước thực trạng mức xử phạt tiền đối với các tổ chức, doanh nghiệp thiết lập và cung cấp dịch vụ mạng xã hội hiện nay còn thấp so với lợi ích kinh tế thu được từ việc để lan truyền hoặc trực tiếp khai thác tin giả, cần thiết phải nghiên cứu, sửa đổi, bổ sung để tăng mức xử phạt cao hơn nữa so với quy định hiện tại đối với những tổ chức, doanh nghiệp, cá nhân có hành vi vi phạm. Việc điều chỉnh mức xử phạt cần đặt trong mối tương quan với doanh thu, lợi nhuận và quy mô hoạt động của từng nền tảng, bảo đảm nguyên tắc xử phạt tương xứng với tính chất, mức độ nguy hiểm của hành vi vi phạm.

2.3.2. Để khắc phục tình trạng điều chỉnh phân tán, gián tiếp và thiếu tính đặc thù hiện nay, cần thiết phải nghiên cứu xây dựng một điều luật riêng trong Bộ luật Hình sự về tội phát tán tin giả, tin sai sự thật trên không gian mạng. Điều luật này cần phản ánh đầy đủ đặc trưng của môi trường Internet và mạng xã hội, nơi thông tin có khả năng lan truyền với tốc độ nhanh, phạm vi rộng và gây hậu quả xã hội nghiêm trọng, vượt xa các hình thức truyền bá thông tin sai lệch truyền thống. Song song với đó, cần hoàn thiện kỹ thuật lập pháp đối với các điều luật hiện hành, đặc biệt là Điều 288 Bộ luật Hình sự, bằng cách làm rõ nội hàm các khái niệm còn mang tính khái quát như “thông tin trái với quy định của pháp luật”. Việc ban hành văn bản hướng dẫn áp dụng thống nhất là cần thiết nhằm hạn chế cách hiểu khác nhau trong thực tiễn, bảo đảm nguyên tắc pháp chế và tính dự đoán được của pháp luật hình sự.

2.3.3. Mở rộng trách nhiệm hình sự đối với pháp nhân thương mại trong các tội danh liên quan đến tin giả trên không gian mạng. Xuất phát từ thực tế các tổ chức, doanh nghiệp, đặc biệt là các nền tảng mạng xã hội, có khả năng trực tiếp hoặc gián tiếp tham gia vào quá trình tạo lập, lưu trữ và phát tán tin giả với quy mô lớn, cần thiết phải xem xét mở rộng phạm vi trách nhiệm hình sự của pháp nhân thương mại đối với các tội danh có liên quan. Theo đó, cần nghiên cứu sửa đổi Điều 76 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung) theo hướng bổ sung các tội danh như Điều 117, Điều 288 vào danh mục các tội mà pháp nhân thương mại có thể phải chịu trách nhiệm hình sự, trong trường hợp đáp ứng đầy

đủ các dấu hiệu cấu thành tội phạm.

3. Kết luận

Tin giả trên không gian mạng là một hiện tượng xã hội – pháp lý phức tạp, gắn liền với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ số và sự bùng nổ của các nền tảng mạng xã hội. Hậu quả của tin giả không chỉ dừng lại ở mức độ nhiễu loạn thông tin mà còn gây thiệt hại nghiêm trọng đến uy tín của cá nhân, doanh nghiệp, làm suy giảm niềm tin xã hội và tiềm ẩn nguy cơ mất ổn định trật tự, an toàn xã hội. Trong bối cảnh Việt Nam là một trong những quốc gia có tỷ lệ người sử dụng Internet và mạng xã hội cao, việc phòng, chống và xử lý tin giả trở thành yêu cầu cấp thiết, mang tính lâu dài. Qua phân tích cho thấy, pháp luật Việt Nam hiện nay đã hình thành một khung pháp lý tương đối toàn diện để điều chỉnh hành vi tạo và lan truyền tin giả trên không gian mạng, với sự kết hợp của các biện pháp mang tính “mềm” và các chế tài pháp lý “cứng”. Tuy nhiên bên cạnh việc hoàn thiện các quy định của pháp luật đồng thời các chủ thể tham gia không gian mạng cũng cần nâng cao ý thức trách nhiệm của mình, hướng tới xây dựng một môi trường thông tin an toàn, lành mạnh và bền vững trong bối cảnh chuyển đổi số hiện nay.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ Thông tin và Truyền thông (2018). *Cẩm nang phòng, chống tin giả, tin sai sự thật trên không gian mạng*. NXB Thông tin và truyền thông, Hà Nội.
- [2] Đỗ Thị Phương (2025). *Pháp luật một số quốc gia trên thế giới về ngăn chặn và xử lý tin giả trên không gian mạng và kinh nghiệm cho Việt Nam*. Tạp chí Khoa học Kiểm sát, số 04, tr. 3-10.
- [3] Hải Nam. (2025). *Xuyên tạc tin cựu chiến binh 90 tuổi bị cản trở khi đi xem diều bình A80*. Nguồn: <https://dantri.com.vn/thoi-su/xuyen-tac-tin-cuu-chien-binh-90-tuoi-bi-can-tro-khi-di-xem-dieu-binh-a80-20250830170657105.htm>. Truy cập ngày 11/12/2025.
- [4] Hoàng An (2025). *Tòa tuyên phạt bị cáo Nguyễn Văn Đài 17 năm tù*. Nguồn: <https://tienphong.vn/bi-cao-nguyen-van-dai-bi-tuyen-phat-17-nam-tu-post1809437.amp>. Truy cập ngày 11/12/2025.
- [5] Lê Bá Đức, Lê Nhật Hạ (2023). *Hoàn thiện pháp luật về xử lý hành vi phát tán tin giả trên không gian mạng*. Nguồn: <https://danchuphapluat.vn/hoan-thien-phap-luat-ve-xu-ly-hanh-vi-phat-tan-tin-gia-tren-khong-gian-mang-4302.html>. Truy cập ngày 11/12/2025.
- [6] Nhiên Nhiên (2025). *Hiếm họa song hành từ tin giả và tấn công mạng*. Nguồn: <https://kinhtedothi.vn/hiem-hoa-song-hanh-tu-tin-gia-va-tan-cong-mang.841854.html>. Truy cập ngày 11/12/2025.
- [7] Simon Kemp. (2025). *Digital 2025: Vietnam*. Nguồn: <https://datareportal.com/reports/digital-2025-vietnam>. Truy cập ngày 10/12/2025.
- [8] Tạp chí điện tử Luật sư Việt Nam (2025). *Giải đáp về việc xử lý thông tin xấu, độc, sai lệch chủ trương, đường lối, chính sách trên mạng xã hội*. Nguồn: <https://lsvn.vn/giai-dap-ve-viec-xu-ly-thong-tin-xau-doc-sai-lech-chu-truong-duong-loi-chinh-sach-tren-mang-xa-hoi-a162709.html>. Truy cập ngày 10/12/2025.
- [9] Thủy Tiên (2025). *Nhiều bên xin lỗi, gỡ bài đăng sau khi Vingroup công bố khởi kiện*. Nguồn: <https://znews.vn/nhieu-ben-xin-loi-go-bai-dang-sau-khi-vingroup-cong-bo-khoi-kien-post1584193.html>. Truy cập ngày 12/12/2025.
- [10] Trần Cường (2025). *TikToker Phạm Thoại bị phạt 7,5 triệu đồng*. Nguồn: <https://thanhnien.vn/tiktoker-pham-toai-bi-phat-75-trieu-dong-185250805154403216.htm>. Truy cập ngày 10/12/2025.
- [11] Ý Yên (2025). *Bộ Quy tắc ứng xử văn hóa trên không gian mạng yêu cầu KOL có trách nhiệm với cộng đồng*. Nguồn: <https://laodong.vn/van-hoa-giai-tri/bo-quy-tac-ung-xu-van-hoa-tren-khong-gian-mang-yeu-cau-kol-co-trach-nhiem-voi-cong-dong-1596006.ldo>. Truy cập ngày 10/12/2025.